

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

ЎЗБЕКИСТОН ГЕОГРАФИЯ ЖАМИЯТИ

ҚЎҚОН ДАВЛАТ ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУТИ

ГЕОГРАФИЯ ВА ИҚТИСОДИЙ БИЛИМ АСОСЛАРИ КАФЕДРАСИ

**ИЛМ-ФАН ВА РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТНИ
РИВОЖЛАНТИРИШДА ГЕОГРАФИЯ ФАНИНИНГ
ЎРНИ**

**РЕСПУБЛИКА ИЛМҲИЙ-АМАЛИЙ
КОНФЕРЕНЦИЯСИ МАТЕРИАЛЛАРИ**

Қўқон, 21 май, 2021 йил.

Қўқон - 2021

sifatida qo'llaniladi. Oshqozon-ichak, teri va tanosil kasalliklari, shuningdek taloq, jigar va buyrak kasalliklarini davolashda ildizidan choy damlab ichiladi.

Yaqinda *A.gypsophiloides* ni tabiiy populyatsiyalarini tadqiq qilish natijasida ushbu o'simlikning tabiiy tarqalish maydonlari sezilarli darajada kamayganligi aniqlandi. Inson faoliyati noyob tur populyatsiyasining hayotiy holatiga va o'simlik urug'larining yangilanishiga salbiy ta'sir qilmoqda [3]. *A.gypsophiloides* tabiiy sharoitda o'simlikning besh yoshdan hosil bo'ladigan urug'lari orqali ko'payadi. Urug'larning hosildorligi past va ular hosilni yig'ib olgandan keyin pishib yetilish davri, uzoq vaqtda unib chiqishi, unib chiqqan ko'chatlarning notekis tarqalishi natijasida o'simlikning tabiiy chakalakzorlari kamayib bormoqda [4]. Quruq ildizlarning yig'ishning yillik miqdori 700-800 tonnaga yetadi. Muntazam va tizimsiz yig'ish natijasida *A.gypsophiloides* populyatsiyasi keskin kamayib ketgan, natijada bu o'simlik O'zbekiston Qizil kitobidagi noyob turlar ro'yhatiga kiritildi [5].

Yo'qolib borayotgan turlarning saqlab qolish shartlaridan biri urug' unib chiqishining biologik xususiyatlarini, optimal saqlash sharoitlarini o'rganish va unib chiqish samaradorligini oshirishdir. Bundan tashqari o'simlik manbalaridan oqilona foydalanish, tabiiy resurslarni saqlab qolish – o'simlikning biologik va kimyoviy jihatdan to'liq o'rganilishini talab qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Aripov N. The chemistry of plant substances in Uzbekistan. Chemistry of Natural Compounds, Vol. 31, No. 1, 1995
2. Mursaliyeva V., Imanbayeva A. Micropropagation of Turkestan soap root *Allochrusa gypsophiloides* – Natural source of saponins. International Journal of Secondary Metabolite. 2020, 7, 1, 1-7.
3. Gemedzhieva N., Mursaliyeva V., Mukhanov T. Оценка современного состояния природных популяций *Allochrusa gypsophiloides* News of The National Academy of Science of the Republic Kazakhstan. Serial Biological and Medicinal, 2016, 1, 22-29.
4. Bespaev S. *Allochrusa gypsophiloides* in Kazakhstan: Morphology, Systematics, Phytocenology, Tests in Culture. BSc Thesis, Kazakh State University, Almaty, Kazakhstan.
5. O'zbekiston Respublikasi Qizil Kitobi. 2009, 1, 216.

***PHRAGMITES COMMUNIS* YER USTKI QISMI BENZINLI FRAKSIYASINING KIMYOVIY TARKIBI**

Azimov Nurmuhammad Shuhratovich

tayanch doktorant, Qo'qon DPI

nurmuhammad_azimov@mail.ru.

Xo'jayev Vahobjon Umarovich

k.f.d. professor, Qo'qon DPI

Phragmites communis (oddiy qamish) - *Poaceae* oilasiga mansub, O'rta Osiyo florasida keng tarqalgan ko'p yillik o'simlik. Adabiyot ma'lumotlariga ko'ra o'simlik tarkibida B, C, PP, H guruhi vitaminlari, antotsiyaninlar, uglevodorodlar, polisaxaridlar, alkaloidlar mavjud. 2019 yil avgust oyida Toshkent viloyatining Qibray tumanidan tadqiqot uchun o'simlikning yer usti qismi yig'ib olindi.

O'simlikning yer ustki qismidan 100,0 gramm olib, 80%-li etil spirti bilan ultratovushli ekstraktsiya qilindi. *Phragmites communis* o'simligi ekstraktini aktivlangan ko'mir yordamida turli xil pigmentlardan tozalandi. So'ngra 3 marta benzin bilan yuvish orqali benzinli fraksiya olindi va xromatomass-spektral tahlildan o'tkazildi. Olingan natijalar quyidagi jadvalda keltirilgan.

Jadval

***Phragmites communis* benzinli fraktsiyasiyaning kimyoviy tarkibi**

№	Moddaning nomi	Saqlash vaqti	Tarkib, %	Ehtimollik, %
1	Miristik kislota	38.795	1.41	92
2	Palmitik kislota	42.730	18.83	97
3	Siklododekan	48.867	4.60	95
4	6-Octenal	67.469	30.17	80
5	23,24-bisnorchola-5,20-dien-3β-ol	68.697	19.25	84

ШИРИН МИЯ ЎСИМЛИГИНИНГ ХУСУСИЯТЛАРИ

Акбаров Ғолибжон Алишерович

ҚДПИ ўқитувчи

Аннотация

Ушбу мақолада Ширинмиянинг асосий хусусиятлари, таркиби, табиатда худудий тарқалиши, қандай усуллар билан кўпайтириши йўллари, табобатда қўлланиши, қандай касалликларга қариши ишлатилиши, плантацияларини ташкил этиши бўйича қарор лойхаларини ишлаб чиқариши ва бошқа маълумотлар тўлиқ келтирилган.

Калит сўзлар: плантация, бурчакдошлар оиласига, эфир мойлари, вегетация, глицирризин моддаси, қизилмия.

Отамирзаева М.Х. НАМАНГАН ВИЛОЯТИ ДАРЁ БЎЙИ МУҲОФАЗА ҚИЛАНАДИГАН ЗОНАЛАРИНИНГ НОРМАТИВ-ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ.....	75
Jobborov A. Tojiboyeva M. YOSHLARGA EKOLOGIK TARBIYA BERISHDA “MUQADDAS QADAMJOYLAR” NI O’RNI.....	80
Қўзибоева О.М., Расулов Э., Хайдарова М. ЖАНУБИЙ ҒАРБИЙ ФАРҒОНА ДАРЁЛАРИДА КОНУССИМОН ЛАНДШАФТ КОМПЛЕКСЛАРИНИ ТАДҚИҚ ЭТИШДА ЛАНДШАФТ МЕЛИОРАТИВ ЁНДАШИШ.....	82
Xalimova M. R., Egamnazarova M. BUG‘DOY O‘SIMLIGI ZARARKUNANDALARIGA QARSHI KURASHDA BIOXILMA-XILLIKNI SAQLASH	86
Nazarov H.Ё., Xusanov Sh.Sh. FARG‘ONA VILOYATI HUDUDINI REKREATION RESURSLARINING – GEOMORFOLOGIK SHAKLLANISHI.....	88
Тошматова Ш.Р., Исмоилова О. ҚЎҚОН ЎРМОН ХЎЖАЛИГИ АФИДОФАУНАСИНИ ЎРГАНИШГА ОИД ДАСЛАБКИ ИЗЛАНИШЛАР.....	91
Исақов В. Ю., Юсупова М. А., Муқимов З. А. АРЗИҚ ҚУМЛИ ЧЎЛ ТУПРОҚЛАРИНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ.....	95
Рўзиматов Р. Ё., Урманов Х. Н. ТУРКИСТОН АРСЛОНҚУЙРУҚ (<i>LEONURUS TURKESTANIKUS</i>) ЎСИМЛИГИНИНГ ЎЗБЕКИСТОНДА ТАРҚАЛИШИ, ТАВСИФИ ВА АҲАМИЯТИ.....	98
Berdiyev G‘.X., Haydarova M. M., Moydinov N.B. O‘RMON RESUSLARDAN OQILONA FOYDALANISH VA ULARNI QAYTA TIKLASH.....	101
Isaqov V.Yu., Qoraboyev X.V. INDIGOFERA O‘SIMLIGINING RIVOJLANISH TARIXI.....	103
O‘ktamova S.M. FARG'ONA VODIYSI ARID HUDUDLARINING LANDSHAFT – EKOLOGIK HOLATINI YAXSHILASH	105
Otajonov Sh.Э., Sotvoldiyeva O‘.M., Mahmudova M.M. FARG‘ONA VILOYATINING EKOLGIK BARQAROR RIVOJLANISH YO‘NALISHLARI.....	108
Mamadaliyeva R.Z., Xo‘jayev V. U. OZIQ-OVQAT VA DORIVOR O‘SIMLIK – <i>ALLOCHRUSA GYPSOPHILOIDES</i> NING TARQALISHI.....	111
Azimov N. Sh., Xo‘jayev V. U. <i>PHRAGMITES COMMUNIS</i> YER USTKI QISMI BENZINLI FRAKSIYASINING KIMYOVIY TARKIBI.....	112
Акбаров Ф. А. ШИРИН МИЯ ЎСИМЛИГИНИНГ ХУСУСИЯТЛАРИ.....	113
Isaqov M. Yu., Nabiyev X., Djurabayev M.A. BODOM VA YONG‘OQ MOYLARINING TARKIBIDAGI YOG‘ KISLOTALARINI TAXLILI.....	118
Xikmatullayev I.L., Xo‘jayev V.U. <i>PHYSALIS ANGULATA</i> O‘SIMLIGINING AN‘ANAVIY VA ZAMONAVIY TIBBIYOTDAGI AҲАМИЯТИ.....	120
Мелиев М. С., Хусанов Ш. Ш. ФАРҒОНА ВИЛОЯТИДА СУВ РЕСУРСЛАРИДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ МУАММОЛАРИ.....	121
Axmedov M. I., Axmedova F. S., Usmonova Y. A. YER OSTI SUVLARI VA ULARNING TUPROQQA TASIRI.....	125
Axmedova F. S. SUVLARNING IFLOSLANISHI VA ULARNI TOZALASH USULLARI.....	127
Xalimova M., Abdurahmonova M. ZAMIN MUSAFFOLIKKA MUHTOJ.....	130